

Меморија на водата

Еми Итаранта

Пролог

Сега сè е подготвено.

Секое утро во изминатите седум недели ги метев паднатите лисја од камените плочи на патеката до чајцилницата, а четириесет и девет пати одбирав по една рака од нив и повторно ги расфрлав врз камењата, за да не изгледа патеката претерано изметена. Тоа беше едно од нештата на кои татко ми секогаш настојуваше.

Санја еднаш ми рече дека на мртвите не им треба да им удоволуваме. Можеби не им треба. Можеби мене ми треба. Понекогаш не ја знам разликата. Како би можела, кога тие се во мојата крв и во моите коски, кога јас сум сè што останало од нив?

Седум недели не сум се осмелила да одам до изворот. Вчера ја пуштив чешмата во куќата и го придржав отворот на мешината за вода до металната цевка. И зборував со убави и со грди зборови, а можеби дури и врескав и плачев, но водата не се грижи за човечките таги. Таа тече низ темнината на земјата без да забави или да го забрза својот тек, таму каде што само камењата можат да ја слушнат.

Цевката пушти неколку капки во мојата мешина за вода, можеби колку една лажица.

Знам што значи тоа.

Утрово го истурих остатокот од водата од мешината во котелот, донесов малку сув тресет од бараката во чајцилницата и го ставив потпалувачот покрај огништето. Помислив на татко ми, чии желби ги прекршив, и на мајка ми, која не го дочека денот кога станав мајстор за чај.

Помислив на Санја. Се надевав дека веќе е таму каде што одам.

По патеката се приближува гостин чие лице не ми е непознато и ми подава рака што сум подготвена да ја прифатам. Светот нема да се врти ниту побавно ниту побрзо кога заедно ќе поминеме низ портата.

Она што останува е светлина врз водата или сенка што ја менува својата форма.

ПРВ ДЕЛ

ЧУВАРИ НА ВОДАТА

„Само она што се менува може да остане.“

Веи Вулонг, „Патеката на чајот“
VII век од времето на Стар Кин

Поглавје 1

Водата е најсестраниот од сите елементи. Така ми рече татко ми дента кога ме однесе на местото што не постоеше. Иако грешеше за многу нешта, за ова беше во право, и јас сè уште верувам во тоа. Водата ја има на месечината, ја прегрнува Земјата, таа не се плаши да умре во оган ниту да живее во воздух. Кога ќе стапнеш во неа, ќе ти биде блиска како сопствената кожа, но ако ја удриш премногу силно, таа ќе те скрши. Порано, кога во светот сè уште имало зими – студени зими, бели зими, зими во кои можело да се завиткаш, по кои можело да се лизгаш и од кои можело да влезеш дома за да се стоплиш – можело да се оди по кристализираната вода што се викала мраз. Сум видела мраз, но само мали, вештачки направени грутки. Целиот живот сонувам како би било да одам по замрзнато море.

Смртта е близок сопатник на водата. Тие две не можат да се разделат, а ниту една од нив не може да се одвои од нас, зашто на крајот ние сме создадени токму од нив: од сестраноста на водата и од близината на смртта. Водата нема ни почеток ни крај, но смртта ги има и двете. Смртта е и почеток и крај. Понекогаш смртта патува скриена во водата, а понекогаш водата ја брка смртта, но тие секогаш одат заедно, во светот и во нас.

И ова го научив од татко ми, но сега верувам дека и без него ќе го научев исто толку добро.

Можам самата да го избирам својот почеток.

Можеби ќе го избирам и својот крај.

Почетокот беше дента кога татко ми ме однесе на местото што не постоеше.

Беше неколку недели откако ги полагав матурските испити, задолжителни за сите граѓани во годината кога стануваат полнолетни. Иако поминав добро, никогаш немаше дилема дека ќе продолжам со чиракувањето кај татко ми, наместо да ги продолжам студиите во градот. Тоа беше избор што чувствував дека сум должна да го направам и затоа, можеби, воопшто не беше вистински избор. Но моите родители изгледаа среќни поради тоа, а ни јас не бев несреќна, а тогаш токму тоа беше важно.

Бевме во градината зад чајцилницата, каде што му помагав на татко ми да ги закачи празните мешини за вода да се сушат. Неколку сè уште ми беа префрлени преку раката, но повеќето веќе висеа наопаку од куките на металната решетка. Сончевата светлина се процедуваше низ нивните просирни површини како низ превези. Бавни капки оставаа траги по нивната внатрешност пред конечно да паднат врз тревата.

„Мајсторот за чај има посебна врска со водата и со смртта“, ми рече татко ми додека проверуваше една од мешините за да види дали има пукнатини. „Чајот не е чај без вода, а без чај мајсторот за чај не е мајстор за чај. Мајсторот за чај го посветува животот на служење на другите, но на чајната церемонија присуствува како гостин само еднаш во животот – кога ќе почувствува дека му се приближува смртта. Тогаш му наредува на својот наследник да го подготви последниот ритуал и, откако ќе му биде послушен чајот, останува сам во чајцилницата и чека смртта да му ја положи раката врз срцето и да го запре.“

Татко ми ја фрли мешината врз тревата, каде што веќе чекаа уште неколку. Поправката на мешините не успеаваше секогаш, но беа скапи, како и сè направено од издржлива пластика, па обично вредеше да се обидеме.

„Дали некој некогаш згрешил?“ прашав. „Дали некој помислил дека му се приближува смртта, а всушност сè уште не му било време?“

„Не во нашето семејство“, рече тој. „Сум слушнал за еден мајстор од стариот свет кој му наредил на синот да

го подготви последниот ритуал, легнал на подот во чајцилницата и два дена подоцна влегол во куќата. Слугите помислиле дека е дух, а еден од нив добил срцев удар. Мајсторот за чај ја помешал смртта на слугата со сопствената. Слугата бил кремиран, а мајсторот живеел уште дваесет години. Но тоа не се случува често.“

Ја плеснав коњската мува што ми слета на раката. Таа одлета во последен миг со гласно зуење. Лентата на мојата качулка против инсекти ме стегаше и ме чешаше, но знаев дека ако ја симнам, ќе привлечам премногу.

„Како знаеш дека ти се приближува смртта?“, прашав.

„Знаеш“, рече татко ми. „Како што знаеш дека сакаш, или како што во сон знаеш дека другата личност во собата ти е позната, иако не ѝ го знаеш лицето.“ Ми ги зеде последните мешини од рацете. „Оди на верандата од чајцилницата, земи два фенера со светулки и наполни ги.“

Се прашував за што му се потребни фенерите, бидејќи беше одвај рано попладне, а во овој дел од годината дури ни ноќите не го потопуваа сонцето под хоризонтот. Ја заобиколив чајцилницата и зедев два фенера од под клупата. На дното на едниот мрдаше светулка со крути крилја. Ја истресов во грмушките со огрозд. Светулките најмногу сакаа огрозд, па ги тресев гранките над фенерите сè додека во секој од нив не се собра по една рака сонливи, бавно ползечки светулки. Ги затворив капаците и му ги однесов фенерите на татко ми.

Тој веќе ја имаше префрлено празната мешина за вода на грбот. Изразот на лицето му беше скриен зад качулката против инсекти. Му ги подадов фенерите, но тој зеде само еден.

„Норија, време е да ти покажам нешто“, рече. „Дојди со мене.“

Поминавме преку исушеното мочуриште зад нашата куќа до подножјето на планината, а потоа тргнавме нагоре по падината. Не беше далеку, но лепливата пот ми ја залепи косата за темето. Кога стигнавме до височината каде

што почнуваше камеништето, ја симнав качулката против инсекти. Ветерот беше толку силен што тука немаше толку коњски муви и мушички како околу куќата.

Небото беше чисто и неподвижно. Сонцето ми ја затегаше кожата. Татко ми застана, можеби за да ја избере патеката. Се свртев и погледнав надолу. Куќата на мајсторот за чај со својата градина беше дамка зеленило во избледениот пејзаж од изгорена трева и гол камен. Низ долината беа расфрлани куќите на селото, а од другата страна се издигаше планината Алвинваара. Далеку зад нејзините падини, таму каде што беа наводнуваните области, се протегааше темнозелена смрекова шума. Уште подалеку во таа насока беше морето, но одовде не можеше да се види ни во ведри денови. Во спротивната насока се простираше сплетот од бавно распаѓачки стебла на Мртвата Шума. Во моето детство таму сè уште имаше понекоја бреза што не растеше повисоко од мојата половина, а еднаш набрав цела рака брусници.

Патека се протегааше долж работ на камеништето и татко ми сврте по неа. Од оваа страна, падината беше полна со пештери. Често доаѓав тука да си играм кога бев помала. Сè уште се сеќавав како мајка ми еднаш ме најде овде како си играм планински тролови со Санја и уште неколку деца. Му се развика на татко ми, кој заборавил да внимава на мене, а мене ме фати за раката и ме одвлечка до дома. Еден месец не ми беше дозволено да си играм со децата од селото. Но и потоа, секогаш кога мајка ми беше на истражувачко патување, тајно се прикрадував во пештерите со Санја, па си игравме истражувачи и авантуристи и тајни агенти од Нов Киан во Медитеранската Пустина. Имаше десетици, ако не и стотици пештери, и ги имавме истражено најтемелно што можевме. Постојано баравме тајни премини и скриени богатства, за кои читавме во старите книги или под-приказните, но никогаш не најдовме ништо повеќе од груб, сув камен.

Татко ми застана пред отворот на една пештера во форма на глава на мачка, а потоа влезе без збор. Влезот беше низок. Колената ми се триеја од карпата низ тенката

ткаенина на панталоните и тешко успеав да ги внесам со себе фенерот и качулката против инсекти. Во пештерата воздухот беше студен и неподвижен. Фенерите почнаа слабо да светат додека жолтеникавиот сјај на светулките стануваше посилен во полумракот.

Ја препознав пештерата. Едно лето се скаравме со Санја околу неа, кога таа сакаше да ја користиме како седиште на Централното и Пресудно Важно Друштво на Истражувачите од Нов Ќиан. Јас инсистирав дека има премногу неискористен простор, бидејќи пештерата нагло се снижуваше кон задниот дел, и дека е предалеку од дома за практично да шверцуваме храна. На крајот избравме помала пештера поблиску до мојата кука.

Татко ми лазеше кон задниот дел на пештерата. Го видов како застанува и ја турка дланката право во сидот, барем така ми изгледаше, а потоа ја видов како му се придвижува подлактицата. Карпата над него тивко зачкрипи и во неа се отвори темна дупка. Пештерата таму беше толку ниска што, кога се исправи во седечка положба, главата веќе му беше во висина на отворот, па се протна низ него, носејќи го фенерот со себе. Потоа го видов лицето кога ме погледна низ отворот.

„Доаѓаш?“, праша.

Се провлеков до задниот дел на пештерата и го опипав сидот таму каде што го видов како го отвори капакот. На треперливата светлина од фенерот со светулки гледав само груба карпа, но потоа прстите ми најдоа тесна формација налик на полица, зад која имаше широка пукнатина и открив мал лост скриен во неа. Поради обликот на карпата, пукнатината беше речиси невозможно да се забележи.

„Подоцна ќе ти објаснам како функционира сето ова“, рече татко ми. „Сега дојди.“

Го следев низ отворот.

Над пештерата имаше друга пештера или поточно тунел што како да се забиваше право во срцето на планината. На таванот, веднаш над отворот, имаше метална цевка, а покрај неа голема кука. Немав поим за што служат. На

сидот имаше два лоста. Татко ми го сврте едниот и отворот се затвори. Во целосната темнина на тунелот, сјајот на фенерите стана посилен. Татко ми ја симна качулката против инсекти и мешината за вода што ја носеше и ги остави на подот.

„Можеш да ја оставиш качулката тука“, рече. „Понатаму нема да ти треба.“

Тунелот се спушташе кон внатрешноста на планината. Забележав дека металната цевка се протега по целата негова должина. Немаше доволно простор да одам со исправен грб, а главата на татко ми повремено го допираше таванот. Карпата под нашите стапала беше неочекувано мазна. Светлината од мојот фенер се прилепуваше за наборите на задниот дел од јакната на татко ми, а темнината за вдлабнатините во сидовите. Ја слушав тишината на земјата околу нас, поинаква од тишината над земјата: погуста, понеподвижна. И полека почнав во нејзината срцевина да разликувам звук што се растегнуваше и растеше, познат, а сепак туѓ. Никогаш порано не го бев слушнала како тече слободно, туркан само од сопствената тежина и волја. Напикуваше на дожд што удира со зглобовите по прозорците или на вода од када истурена врз корените на боровите, но овој звук не беше питом ниту тесен, не беше окован во граници создадени од човекот. Ме обви и ме повлече во себе, сè додека не ми стана близок како сидовите, близок како темнината.

Татко ми застана и во светлината на фенерот видов дека стигнавме до отвор меѓу тунелот и друга пештера. Звукот силно пулсираше. Тој се сврте да ме погледне. Светлината од светулките му трепереше по лицето како врз вода, а зад него пееше темнината. Очекував да каже нешто, но само ми го сврте грбот и помина низ отворот. Го следев.

Се обидов да видам што има напред, но сјајот од фенерите не допираше далеку. Темнината нè прими со татнеж. Звучеше како загреана вода на дното од железен котел, но уште повеќе како илјада или десет илјади котли во мигот кога водата штотуку почнува да врие и мајсторот за чај знае дека е време да ја тргне од огнот, зашто инаку

ќе исчезне како пареа таму каде што веќе не може да се фати. Почувствував нешто студено и влажно на лицето. Потоа слеговме неколку чекори и светлината од светулките конечно го погоди звукот – и тогаш за првпат го видов скриениот извор.

Водата јуреше од внатрешноста на карпата во светкави нишки, конци и ленти, во огромни завеси што, удирајќи во езерцето на дното од пештерата, ја кршеа неговата површина. Се извиваше околу карпите, се виткаше во витли, се брануваше, танцуваше и одново се расплетуваше. Површината трепереше под силата на движењето. Тесен поток течеше од езерцето кон камената полица на која се наоѓаше отворот низ кој влеговме, а потоа исчезнуваше во земјата под неа. На карпестиот сид над површината на водата забележав нешто што личеше на бела дамка, а малку подалеку, уште еден лост во сидот. Татко ми ме поттикна да продолжам до работ на езерцето.

„Пробај ја“, рече.

Ги натопив прстите во водата и ја почувствував нејзината сила. Се движеше наспроти мојата рака како дишење, како животно, како кожа на друг човек. Беше студена, многу постудена од сè на што бев навикната. Внимателно ги излижав прстите, како што ме учеа уште од најрана возраст: никогаш не пиј вода што претходно не си ја пробала.

„Слатка е“, реков.

Светлината од фенерот му се одбиваше од лицето додека се насмевнуваше, а потоа насмевката полека пресуши.

„Имаш седумнаесет години и сега си полнолетна, па доволно си возрасна да разбереш што ќе ти кажам“, рече татко ми. „Ова место не постои. Овој извор пресушил одамна. Така велат приказните, а во тоа веруваат дури и оние што знаат други приказни, приказни за извор во планината што некогаш го снабдувал целото село со вода. Запомни. Овој извор не постои.“

„Ќе запомнам“, му реков, но дури подоцна сфатив какво ветување сум дала. Тишината не е празна ниту нематеријална и не е потребна за да се окува нешто питомо. Таа често чува сили доволно моќни да скршат сè.

Се вративме низ тунелот. Кога стигнавме до влезот, татко ми ја зеде мешината за вода што ја беше оставил таму и ја закачи на куката на таванот. Откако се увери дека отворот на мешината е отворен, го сврте едниот лост на сидот. Слушнав електричен шум, сличен на оној што го испуштаа уредите за ладење во нашата кујна, а потоа и татнеж поинаков од претходниот, како заробен во метал. По миг, силен млаз вода избувна од таванот право во мешината.

„Ти ли го направи сето ова?“, прашав. „Или мајка ми? Таа ли го испланира? Го изградивте ли заедно?“

„Никој со сигурност не знае кој го изградил“, рече татко ми. „Но мајсторите за чај отсекогаш верувале дека бил еден од нив, можеби првиот што се населил овде, пред да исчезнат зимите и да почнат овие војни. Сега само водата се секава.“

Ги сврте двата лоста. Шумот на водата постепено ослабна и згасна, а отворот повторно се отвори.

„Ти прва“, рече.

Се спуштив низ отворот. Тој цврсто ја затвори мешината, а потоа внимателно ја спушти во пештерата, каде што ја презедов од него. Кога отворот повторно се затвори, пештерата изгледаше како обична пештера без никакви тајни.

Сјајот на светулките брзо избледи на дневната светлина. Кога влеговме во градината, мајка ми, која седеше под настрешницата, го крена погледот од белешките што ги запишуваше од тешката книга во скутот. Татко ми ми го подаде својот фенер. Сенките од лисјата се нишаа врз камените плочи додека тој одеше кон чајцилницата со мешината за вода на грбот. Тргнав по него, но тој рече: „Не сега.“

Стоев неподвижно, со по еден фенер во секоја рака, и ги слушав светулките како удираат во стаклените сидови загреани од сонцето. Дури кога мајка ми проговори, се сетив да ги отворам капаците.

„Повторно си изгорела на сонцето“, рече. „Каде бевте со татко ти?“

Светулките се кренаа во воздухот и исчезнаа меѓу грмушките.

„На место што не постои“, реков, и во тој миг ја погледнав и знаев дека таа знае каде сме биле – и дека и самата била таму.

Мајка ми не рече ништо повеќе, не тогаш, но спокојот исчезна од нејзиното лице.

Доцна истата ноќ, додека лежев во креветот под мрежата против инсекти и ја гледав портокаловата светлина на ноќното сонце врз боровите, долго ја слушав како разговара со татко ми во кујната. Не можев да ги разберам зборовите што ги кажуваа, но сепак во нив насетив остри-на што допираше сè до моите соништа.

Поглавје 2

Земјата сè уште беше студена од ноќта додека му помагав на татко ми да ги натовари скршените мешини за вода на ниската приколка зад хелициклот. Нивната изгребана пластична површина блескаше на утринското сонце. Ги затегнав дебелиите ремени околу мешините и кога се уверив дека се добро прицврстени, ја префрлив торбата од морска трева преку рамо и се качив на седиштето.

„Оди кај Јукара“, рече татко ми. „Ќе ти даде попуст.“ Јукара беше најстариот мајстор за пластика во селото и пријател на татко ми. Не му верував откако неколку мешини што ги поправи претходната година повторно се скинаа по само неколку употреби, па не реков ништо; само ја мрднав главата на начин што можеше да помине за кимање. „И немој да се задржиш цел ден“, додаде татко ми. „Утре ни доаѓаат гости. Ми треба твојата помош за да ја исчистиме чајцилицата.“

Притиснав на педалот за да го стартувам хелициклот. Еден од соларните панели беше скршен, а моторот се однесуваше чудно, па речиси целиот пат морав да вртом на педалите по правливата патека низ златникавозелените дрвја околу нашата кука. Дури пред самиот раб на шумата моторот почна тивко, рамномерно да брмчи. Внимателно ги изведов хелициклот и приколката на поширокиот пат кон селото, ги заклучив педалите и ги оставив нозете да почиваат врз нив додека возилото полека ме носеше напред. Утринскиот воздух ми ги ладеше голите раце, а коњските муви сè уште не беа многубројни. Ја симнав качулката против инсекти и оставив воздухот заедно со сончевата светлина да ми го милуваат лицето. Небото беше

светлосино и суво, земјата мирна, а во прашината на полињата гледав ситни животни како бараат вода.

Откако поминав покрај неколку куќи на работ на селото, стигнав до раскрсница. Патот до работилницата на Јукара одеше налево. Застанав и се двоумев за момент. Потоа продолжив надесно, сè додека не ја видов познатата, трошна сина ограда.

Како и повеќето градби во селото, домот на Санја беше еднокатна, повеќесобна куќа од стариот свет. Имаше градина и гаража од времето кога повеќето луѓе сè уште поседуваа брзи, старомодни возила. Сидовите покажуваа знаци на повторени поправки. Родителите на Санја рекоа дека покривот некогаш бил речиси рамен и немал соларни панели. Тешко ми беше да замислам таков покрив.

Кога застанав пред отворената порта, Санја беше во предниот двор, ја истураше преостанатата вода од една мешина во метална кофа и пцуеше. Влезната врата беше отворена, а низ мрежата против инсекти одвај чујно допираше поток од вести од внатрешноста на куќата. Санја не носеше качулка против инсекти и кога ме погледна, веднаш видов дека не спиеа.

„Шарлатанот Самари ми продаде солена вода“, рече таа и луто ја тргна црната коса зад ушите. „Не ми е јасно како успеа. Прво ја пробав водата, како и секогаш, и беше питка. Старецот бараше безобразно висока цена, па купив само половина мешина, ама и тие пари ги фрлив залудно.“

„Каков резервоар имаше?“ прашав додека го возев хелициклот низ портата во дворот.

„Од оние старомодните“, одговори Санја. „Голем просирен резервоар на платформа и цевка што излегува од неа, од која продаваше вода.“

„Измамник со двојна цевка“, реков. „Ги видов во градот минатата година. Внатре на платформата има уште еден скриен резервоар со солена вода. Цевката има две поставки, првата зема вода од резервоарот за вода за пиење, а втората од скриениот резервоар. Продавачот нуди

примероци од резервоарот за свежа вода, но тајно ја менува поставката на цевката и продава солена вода.“

Санја зјапаше во мене еден момент, а потоа рече: „Ебате идиотот.“ Знаев дека зборува за себе. Веројатно го потрошила поголемиот дел од својот неделен буџет на солена вода.

„Можело да му се случи на секого“, реков. „Немало како да знаеш. Треба да им кажеме на другите, да внимаваат.“

Санја воздивна. „Видов други како купуваат вода од него на вечерниот пазар непосредно пред затворањето. Веројатно го нема веќе. Веројатно веќе го бара следниот идиот.“

Не го кажав она што го мислев: повеќе од еднаш ги имав слушнато родителите како велат дека кога ќе се појават повеќе измамници од вообичаено, тоа најчесто значи дека времињата стануваат полоши. Не беше важно колку често на вести повторуваа дека немирите се само привремени и дека војната е под контрола. И во добри времиња повремено снемуваше вода, но луѓето најчесто успеаа да се снајдат со месечните квоти, па на измамниците не им се исплатеше да талкаат по селата. Патувачките продавачи на вода што одвреме-навреме застануваа во малите села наплаќаа високи цени, но добро знаеја колку лесно може да им пропадне работата и не ги трпеа оние што мамеа со водата за пиење. Измамниците не беа реткост, но овој беше трет што се појави во нашето село за два месеца. Таков ненадеен пораст обично значеше дека низ градовите се шират гласишта за построги правила и дека дел од измамниците ги напуштаат пренаселените градски области во потрага по полабав пазар и полековерни купувачи.

„Дали повторно ви е расипано водоснабдувањето?“ прашав.

„Старата цевка треба да се ископа и да се замени“, рече Санја. „Јас би го направила тоа сама ако имав време. Минја повторно се разболе минатата недела, не се осмелувам да ѝ ја дадам нашата вода, дури ни зовриена. Татко

ми вели дека е сосем во ред, но мислам дека само развил железен стомак од пиење валкана вода со години.“

Минја беше двегодишната сестричка на Санја и беше болежлива уште од раѓање. Во последно време и нивната мајка Кира не беше добро. Не ѝ кажав на Санја, но еднаш или двапати, на вечерната светлина, ми се причини дека пред нивната врата седи странец: тенка, темна фигура, не непријателска, туку како да знае дека никаде нема да биде добредојдена. Седеше мирно и тивко, трпеливо чекајќи, без да влезе и без да продолжи понатаму.

Се сетив на она што татко ми ми го кажа за смртта и мајсторите за чај. Кога ја погледнав Санја и ѝ ги забележав сенките од непроспиените часови на нејзиното лице не постаро од моето, сликата на фигурата што чекаше пред нивната врата одеднаш многу ме загрижи.

Некои работи не треба да се видат. Некои работи не мора да се кажат.

„Дали аплицираше за дозвола за поправка на водоводната цевка?“

Санја фркна. „Мислиш дека имаме време да ја чекаме целата процедура? Ги имам речиси сите резервни делови што ми требаат. Само уште не сум смислила како да го направам тоа без да забележат чуварите на водата.“

Го кажа тоа лежерно, како да зборува за нешто ситно и секојдневно, а не за кривично дело. Помислив на чуварите на водата, на неподвижните лица зад сините качулки против инсекти, на рамномерниот чекор додека патролираа двајца по двајца по тесните селски улици, проверувајќи колку од месечната квота за вода потрошиле луѓето и спроведувајќи казни. Имав слушнато за тепања, апсења и парични казни, а низ селото кружеа и шепотења за лоши нешта, но не знаев што од тоа е вистина. Се сетив на нивното оружје: долги, сјајни сабји со кои ги имав видено како сечат метал, играјќи си на улицата со парчиња нелегална водоводна цевка запленета од куќата на една старица.

„Ти донесов нешто да поправиш“, реков и почнав да ги одврзувам ремените околу мојот товар. „Не брзај со овие. Колку наплаќаш?“

Санја ги изброи мешините, поминувајќи со прст по купот.

„Половина ден работа. Три полни мешини.“

„Ќе ти платам четири.“ Знаев дека Јукара ќе ја заврши работата и за две, но не ми беше грижа.

„За четири, една ќе ти поправам веднаш.“

„Донесов уште нешто.“ Извадив тенка книга од торбата. Санја ја погледна и испушти тивок звук од воодушевување.

„Најдобра си!“ Потоа нејзиниот израз повторно се смрачи. „О, сè уште ја немам завршено претходната.“

„Не е важно. Ги имам прочитано многу пати.“

Санја неволно ја зеде книгата, но видов дека ѝ е мило. Како и повеќето семејства во селото, ни нејзиното немаше книги. Под-приказните беа поевтини и можеа да се купат на секој пазар, за разлика од хартиените книги.

Ги однесовме мешините околу куќата, до работилницата што Санја ја имаше изградено во задниот двор. Покривот беше од морска трева, а три од сидовите беа мрежи против инсекти затегнати меѓу дрвени потпорни столбови. Задниот сид од куќата служеше како четврти сид на работилницата. Санја ја затвори зад нас ситно плетената жичена врата и ја заклучи за да не ја отвори провевот.

Ги ставив мешините на дрвената работна клупа во средината. Санја ги нареди останатите врз нив, а една однесе на долгата маса покрај цврстиот сид. Татко ми го имаше обележано засекот со боја од цвекло; на површината на мешината се оцртуваше како неправилна ѕвезда.

Санја го запали соларниот горилник и жиците почнаа да светат портокалово-црвено. Од под масата извади кутија со парчиња пластика за крпење и избра едно. Ја гледав како наизменично ги загрева мешината и закрпата додека двете површини не омекнаа и не станаа лепливи. Ја намести закрпата врз пукнатината и, откако се увери дека целосно го покрива засекот, почна да го измазнува спојот за добро да го затвори.

Додека чекав, разгледував низ работилницата. Од мојата последна посета пред неколку недели, Санја донела уште повеќе отпадна пластика. Како и секогаш, долгите маси беа затрупани со алат, четки, тегли со боја, дрвени држачи, празни фенери со светулки и секакви ситници што не ни знаев за што служат. Но најмногу простор зафаќаа дрвените кутии преполни со отпадна пластика и метал. Металот беше потешко да се најде: најкорисните делови војската ги имаше однесено во градовите за претопување уште пред неколку децении, а потоа луѓето собраа речиси сè што можеше да послужи од гробиштата за метал. Денес таму можеа да се ископаат само бескорисни парчиња што немаа никаква врска едно со друго.

Со отпадната пластика, пак, како никогаш да немаше крај, затоа што пластиката од стариот свет се распаѓаше со векови, за разлика од нашата. Голем дел беше толку некавалитетен или оштетен што не можеше да се преработи во ништо употребливо, но понекогаш, ако копаш подлабоко, можеш да наидеш на вистинско богатство. Најдобрите пронајдоци беа делови од скршена технологија од стариот свет, метал и пластика испреплетени и создадени да прават нешта што ништо во нашиот сегашен свет повеќе не ги правеше. Понекогаш некое парче напуштена машина сè уште беше речиси цело или лесно можеше да се поправи, па се чудевме зошто воопшто било фрлено.

Во една од кутиите под масата најдов скршени пластични садови: шолји, чинии, бокал за вода. Под нив имаше два црни пластични правоаголника, по големина и облик слични на книгите во мојата соба, дебели неколку сантиметри. Од едната страна беа мазни, а од другата имаа по две бели, тркалезни назабени дупки, налик на тркалца. Работ на едниот правоаголник беше одлепен и однатре се одмотала искината лента, темна, сјајна и мазна. На пластиката имаше ситни релјефни букви. Повеќето не се читаа, но успеав да распознаам три: VHS.

„Што се овие?“ прашав.

Санја заврши со измазнување на спојката и се сврте да погледне.

„Немам поим“, рече. „Ги ископав минатата недела. Мислам дека се заменливи делови од некој уред од стариот свет, ама не можам да сфатам за што служеле.“

Ја стави мешината на држач. Требаше време пластиката целосно да се спои. Од масата зеде голем платнен ранец и го префрли на грб.

„Дали сакаш да собираме додека мешината се лади?“ праша таа.

Откако одевме неколку блока, се спремав да свртам на улицата по која обично одевме до гробиштата за пластика. Сепак, Санја застана и рече: „Не оди таму.“

Знакот веднаш ми го привлече вниманието. Покрај патот стоеше дрвена кука. Избледената, излупена боја некогаш била жолта, а на еден од соларните панели на покривот му недостасуваше агол. Куката не се разликуваше од повеќето други во селото: била изградена во времето на стариот свет, а подоцна приспособена на условите на сегашниот. Сега, сепак, се издвојуваше од другите куки безбојните сидови и избледените дворови, затоа што единствено нејзината врата беше свежо обоена. На трошното дрво беше насликан светлосин круг, толку сјаен што изгледаше како бојата сè уште да е влажна. Никогаш порано немав видено таков знак.

„Што е тоа?“ прашав.

„Не зборувај овде“, рече Санја и ме повлече подалеку. Видов сосед како излегува од куката до обележаната. Не погледна кон неа и го забрза чекорот кога мораше да помине покрај неа. Освен него, улицата беше пушта.

Ја следев Санја по заобиколен пат. Таа погледна наоколу и кога виде дека нема никого, прошепоти:

„Куката ја набљудуваат. Кругот се појави на вратата минатата недела. Тоа е знак за сериозно истекување на вода.“

„Како знаеш?“

„Мајка ми ми кажа. Сопругата на пекарот еден ден застана пред портата од куката и двајца чувари на вода се

појавија од никаде за да ја прашаат што прави. Рекоа дека жителите на куќата се криминалци поврзани со водата. На сопругата на пекарот ѝ беше дозволено да излезе дури кога ги увери дека дошла само за да продава колачи од семки од сончоглед.“

Знаев кој живее во куќата. Брачен пар без деца со нивните постари родители. Тешко ми беше да замислам дека извршиле злосторство поврзано со водата.

„Што се случи со жителите?“ прашав. Помислив на нивните обични, истрошени лица и скромна облека.

„Никој не знае со сигурност дали сè уште се внатре или се однесени“, одговори Санја.

„Што мислиш дека ќе им направат?“

Санја ме погледна, ги крена рамената и замолчи. Се сетив што ми кажа за нелегалната водоводна цевка. Погледнав назад. Куќата и улицата веќе не се гледаа, но синиот круг сè уште ми блескаше пред очите: болна тетоважа на кожата на селото, премногу воспалена за да ѝ се приближиш безбедно и покриена со тишина. Продолживме по заобиколниот пат.

Преминавме плиток, каллив поток што се провлекуваше низ пределот близу гробиштата за пластика. Како деца не смеевме да доаѓаме овде. Мајка ми велеше дека земјата околу нив е отровна и дека е опасно да се оди по гробиштата: ногата може да ти пропадне во секој миг, а нешто остро да ти ги расече облеката и кожата. Тогаш внимателно ги планиравме нашите тајни излети, обично доаѓавме меѓу денот и ноќта, кога сè уште не беше доволно темно за да ни требаат фенери со светулки, но ни доволно светло за да нè препознаат оддалеку.

Гробиштата за пластика беа огромен, груб, збиен пејзаж во кој остри агли и рапави површини, прави рабови и назабени парчиња се издигаа стрмно и непредвидливо. Нивните чудни аглести долини, бранови и планински линии постојано ја менуваа формата. Луѓето преместуваа